

Jenni Pajunpää

Maastopyöräilyn mahdollisuudet Lohtajan Vattajalla

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Elintarvike ja maatalous

Metsätalousinsinööri AMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Elintarvike ja maatalous

Tutkinto-ohjelma: Metsätalousinsinööri AMK

Tekijä: Jenni Pajunpää

Työn nimi: Maastopyöräilyn mahdollisuudet Lohtajan Vattajalla

Ohjaaja: Juha Tiainen

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 49

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyössäni otin selvää maastopyöräilyn harrastajamäärien kasvuun vaikuttavista tekijöistä, maastopyöräilyn teon vaiheista sekä maastopyöräilyn harrastamisen mahdollisuuksista merenrantamaisemassa Lohtajan Vattajanniemellä.

Maastopyöräily on verrattain uusi harrastusmuoto, jonka harrastajajoukko on kasvanut nopealla vauhdilla. Harrastamisen aloittaminen on helppoa, ja jokamiehen-oikeudella maastopyöräilyä voi harrastaa lähes missä vain. Maastopyöräharrastamista on kartoitettu hankkeilla ja projekteilla ja julkaisemalla reittitietoutta ja ohjeistuksia on pyritty vastaamaan kasvavaan kysyntään sekä ehkäisemään harrastamisen aiheuttamia ennakkoluuloja.

Maastopyöräily on lähiliikuntaa ja luontomatkailua. Luontoympäristössä tapahtuvalla liikunnalla halutaan kokea luonnon tarjoamia elämyksiä. Erityinen maisemallinen näkymä tai vaihtelevan maaston tarjoamat liikunnalliset haasteet vastaavat tarpeeseen ja näitä kohteita kartoittamalla edesautetaan kaikkea luonnossa tapahtuvaa liikkumista.

Lohtajan Vattajanniemen hietikot ovat Euroopan havumetsävyöhykkeen laajin yhtenäinen rantadyynialue Pohjanlahden rannalla. Merenrannan maisemallinen merkitys ja luontoarvot ovat tunnustettuja, alueen kuuluessa mm. valtakunnalliseen rantojen- ja harjijensuojeluohjelmaan sekä Natura2000-luonnonsuojeluverkostoon. Haasteen kasvavalle virkistyskäyttöhalulle asettaa alueen osittainen kuuluminen puolustusvoimien ammunta- ja harjoituskäyttöön sekä erityisten herkkien ja linnustollisesti tärkeiden alueiden suojelu.

Avainsanat: virkistyskäyttö, maastopyöräily, maastopyöräreitti, Vattaja.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Agriculture and Forestry

Degree programme: Forestry

Author: Jenni Pajunpää

Title of thesis: Possibilities of mountain biking in Vattajanniemi

Supervisor: Juha Tiainen

Year: 2016

Number of pages: 49

Number of appendices: 1

This thesis examines the reasons behind the growing popularity of mountain biking, the stages of creating mountain biking trails and the possibilities to bike in the area of Lohtaja Vattajanniemi.

Mountain biking is a relatively new form of activity and has increased in popularity rapidly. Mountain biking is simple to start and in Finland you are allowed to bike almost anywhere because of public access rights. Different kinds of projects have provided material and information about mountain biking and hobbyists are able to prevent prejudice against biking with the material.

Mountain biking is a form of a nature tourism. By exercising in nature one is willing to experience nature. Special landscapes or variable tracks will provide different experiences. By charting places with different landscapes and possible tracks- it helps not only mountain biking but other forms of nature tourism to expand.

Vattajanniemi is the largest continuous sand dune in Europe's coniferous forest belt- bordering on the Gulf of Bothnia. The landscape and the value of its nature are generally established. The area is a part of a national beach and dune protection program and part of the Natura2000- nature protection program. In the regional plan of Central Ostrobothnia the area is classified as significant landscape. The challenge for recreational use of the area is that armed forces use a part of the area for practising purposes, also fragile nature and recreational use can be hard to reconcile together.

Keywords: recreational use, mountain biking, biking trails, Vattaja.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvaluettelo	6
1 JOHDANTO	8
2 MAASTOPYÖRÄILYN KEHITTYMINEN	10
2.1 Maastopyöräilyn alkuvaiheet.....	10
2.2 Kilpailujen kehittyminen	11
2.3 MTB cross country	11
2.4 Muita kilpailulajeja.....	12
2.5 Maastopyöräily olympialajina	12
3 MAASTOPYÖRÄILY TÄNÄ PÄIVÄNÄ	14
3.1 Harrastaminen	14
3.2 Maastopyörä ja ajotarvikkeet	15
3.3 Tapahtumat.....	17
4 PYÖRÄPOLKU-HANKE MAASTOPYÖRÄILYN ASIALLA	19
4.1 PyöräPolku-hanke.....	19
4.2 Hankkeen saavutukset.....	20
5 MAASTOPYÖRÄREITTI	22
5.1 Jokamiehenoikeudet.....	22
5.2 Ulkoilureitin perustaminen.....	22
5.3 Reitin suunnittelu	23
5.4 Reittijulkaisut.....	26
6 LOHTAJAN VATTAJANNIEMI	28
6.1 Alueen peruspiirteet.....	28
6.2 Monimuotoisuus ja virkistyskäyttö	29
6.3 Alueen käyttöä rajoittavat tekijät	33
6.4 Dyyni Life -hanke	34
7 MAASTOPYÖRÄILYN MAHDOLLISUUDET VATTAJALLA.....	36

7.1 Sijainti ja saavutettavuus	36
7.2 Kysyntä	37
7.3 Nykyinen reitistö.....	38
7.4 Kiinteistöjen omistajuus	39
7.5 Alueen tulevaisuus.....	40
8 POHDINTA	42
8.1 Maastopyöräily harrastusmuotona	42
8.2 Maastopyöräreitin teko.....	42
8.3 Vattaja, ristiriidan alue.....	43
9 KIITOKSET	45
LÄHTEET	46
LIITTEET	49

Kuvaluettelo

Kuva 1. Maastopyöräilyä Vattajalla.	9
Kuva 2. Maastopyöräily on helpoimmillaan polkupyöräilyä.	14
Kuva 3. Etujousitettu naisten maastopyörä.	15
Kuva 4. Fatbiket Ylläksen talviajoreitillä.	16
Kuva 5. Maastopyöräilijän tärkein varuste on kypärä.	17
Kuva 6. Tahko MTB:n lähtötunnelmaa kesällä 2015.	18
Kuva 7. Maastopyöräilijän etiketti.	21
Kuva 8. Portaat tuovat vaihtelua ja haastetta maastopyöräreittiin.	24
Kuva 9. Kivisyys lisää maastopyöräreittiin teknistä haastetta.	24
Kuva 10. Pitkospuiden avulla voidaan ylittää suoalueet.	25
Kuva 11. Jälki.fi -reittipalvelun näkymä.	27
Kuva 12. Kokkolan kaupungin ulkoilureittisivuston näkymä.	27
Kuva 13. Vattajanniemen hietikot.	28
Kuva 14. Kartta Vattajanniemen virkistyskäytöstä, ensimmäinen osa.	29
Kuva 15. Kartta Vattajanniemen virkistyskäytöstä, toinen osa selitteineen.	30
Kuva 16. Karipolun pitkospuut.	31
Kuva 17. Vattajan monipuolista luontoa.	32
Kuva 18. Makkaranpaistokota Vattajalla.	32
Kuva 19. Puolustusvoimien sektorivartiotorni.	33
Kuva 20. Linnustollisesti herkin alue on rauhoitettu.	34

Kuva 21. Vattajanniemen strateginen vyöhykealuejako.	35
Kuva 22. Vattajan talvimaisemaa revontulineen.	36
Kuva 23. Ohtakarın mökkikylä.	37
Kuva 24. Suunnistuskartasta hahmottaa polkuverkoston.	39
Kuva 25. Silta Karipolun reitillä.	41
Kuva 26. Meri.	45

1 JOHDANTO

Maastopyöräilyä voidaan pitää verrattain uutena harrastusmuotona. Maastopyöräilyn kehityksen alkusysäys ulottuu sadan vuoden takaiseen Ranskaan, mutta nykymuotoisena sitä on harrastettu vasta 70-luvulta lähtien. Harrastajamäärät ovat kasvussa niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Syitä suomalaisten kasvavaan innostukseen maastopyöräilyä kohtaan on monia; harrastamisen aloittaminen on helppoa, jokamiehenoikeudella pyöräily on sallittua lähes kaikkialla ja kasvava innostus erä- ja luontomatkailua kohtaan heijastelee kaikkiin luontoliikunnan muotoihin.

Maastopyöräilyn tämänhetkisiä olosuhteita ja mahdollisuuksia on kartoitettu eri hankkein ja projektein. Kokoamalla tietoutta lajin tämän hetkisestä tilanteesta ja tarpeista, aikaansaadaan materiaalia niin kunta- ja kaupunkipäättäjäille kuin harrastajienkin käyttöön. Maastopyöräilyn kehittäminen kuntatasolla on kustannuksiltaan alhaista, kunhan maastopyöräilyn tarpeet ovat osapuolille selvät. Harrastajat saavat hankkeiden myötä käyttöönsä materiaalia ja voivat käyttää sitä ennaltaehkäisemään mahdollisia ennakkoluuloja lajia kohtaan.

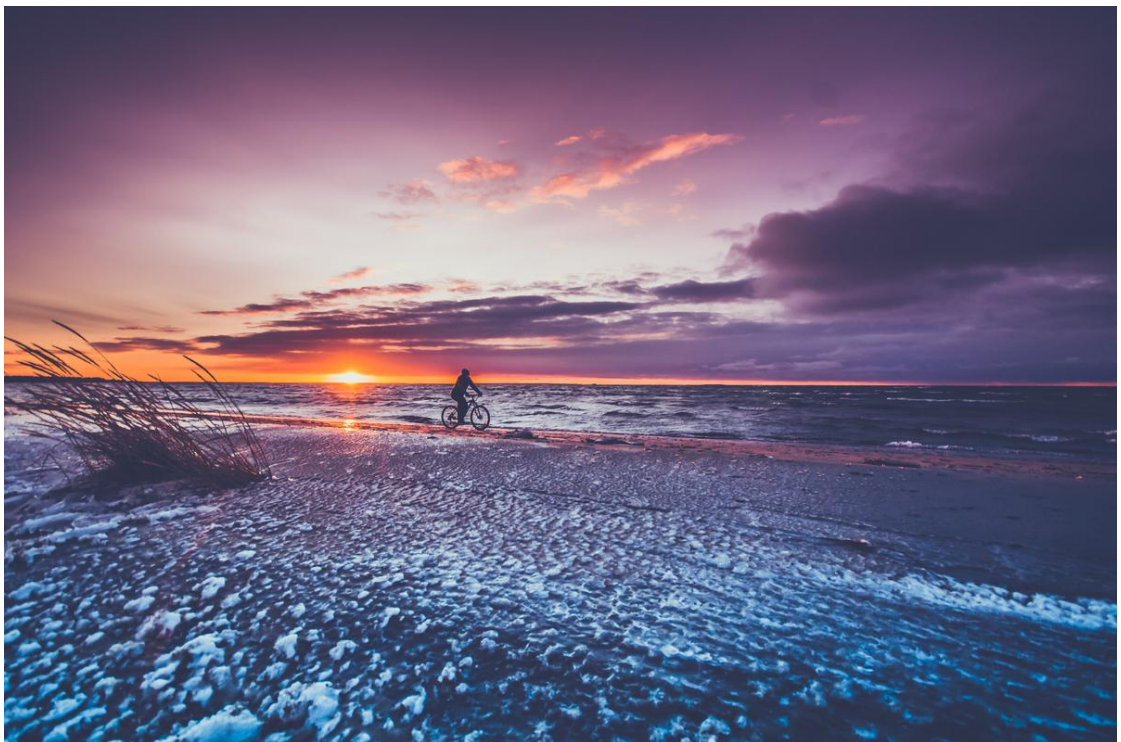
Maastopyöräily on lähiliikuntaa. Asutuksen läheisyyteen suunniteltu maastopyöräireitti on harrastajien saavutettavissa. Kotipihalta lähtevä metsäpolku houkuttelee mukaansa, ja reitin ohjatessa vesistön äärelle tai nuotiopaikalle liikunnallinen kokemus laajentuu luontoelämykseksi. Erityisiä maisemia ja luontokohteita kartoittamalla edesautetaan kaikkea luonnossa tapahtuvaa liikuntaa.

Opinnäytetyöntekijän lähialue Lohtajan Vattajanniemi on erityinen alue virkistyskäytön kannalta sekä maisemalliselta merkitykseltään. Meren läheisyys, hiekkarantamaisema, suojelukohteet, näkötornit, laavut ja tulentekopaikat lisäävät alueen mielenkiintoa ja monipuolista käyttömahdollisuutta. Alueen virkistyskäyttöä on kehitetty mm. Dyyni Life -hankkeen myötä vuosina 2005–2009. Vähäisillä ponnistuksilla olisi mahdollista saada alue myös maastopyöräilyharrastajien käyttöön.

Vattajanniemen virkistys- ja monikäyttöä rajoittavat suojelulliset toimenpiteet sekä alueen osittainen kuuluminen puolustusvoimien ammunta- ja harjoituskäyttöön.

Haasteen alueen kehittämiseksi ja virkistyskäytön lisäämiselle tuo kaikkien näiden käyttömuotojen yhteensovittaminen.

Vattajanniemen dyynit luokitellaan maakuntakaavassa merkittäväksi maisema-alueeksi ja alueen erityispiirteet tunnustetaan EU:n suojeluohjelmia myöten. Tämän lisäksi alueen sielullinen merkitys, erityisesti paikkakuntalaisille, on huomattava. Pienen kalastajakylän Lohtajan muodostuminen merenrantamaisemaan ja meren merkitys ruoan lähteenä ja työnantajana on siirtynyt perintönä jälkipolville. Alueen käyttötarkoitukset ovat muuttuneet, muun muassa kalastajaelinkeinon vähenyessä, mutta alueen arvo ei ole alentunut.

Kuva 1. Maastopyöräilyä Vattajalla.
(Karhula 2015).

2 MAASTOPYÖRÄILYN KEHITTYMINEN

2.1 Maastopyöräilyn alkuvaiheet

Ranskassa keksittiin ensimmäinen pyörää muistuttava väline 1790-luvun alussa. Vain vuosisata myöhemmin Ranskassa järjestettiin ensimmäinen pyöräilykilpailu. Suomessa pyöräilyn ja sen kilpailulajien kehitys käynnistyi vuonna 1884 pidetyn ensimmäisen pyöräilykilpailun myötä. (Ahlroos 2005, 19.)

1920-luvulla ranskalaiset alkoivat kehittää ympärivuotiseen kisaamiseen ja maastokäyttöön soveltuvaa cyclo cross -pyörää. Suomeen cyclo cross -kilpailut rantautuivat vuonna 1970. Noin 1980-luvun alkuvaiheessa nykyinen maastopyörä ja sen käyttö kehittyivät ja 1990-luvun taitteessa maastopyöräilyn kilpailutoiminta oli jo täydessä vauhdissa. (Ahlroos 2005, 19.)

Nykymuotoisen maastopyöräilyn voidaan katsoa saaneen alkunsa Kaliforniassa 1970-luvun alussa, synnyinpaikkanaan Mount Tamalpais -vuori. Henkilöt, kuten Gary Fisher, Charlie Cunningham, Keith Bontrager ja Tom Ritchey päättivät luovia yleistä pyöräilyn kuvaa vastaan. He rakensivat alamäkiajoa varten raskaita, vaihteettomia, moottoripyörien ja mopon osista kasattuja pyöriä ja ajattivat ne kuorma-autoilla vuoren päälle alasajoa varten. Pyörien varustelut eivät olleet kummoisia, jarrutkin ylikuumenivat alamäkiäjästä niin, että jokaisen laskukerran jälkeen tarvittiin lisää voiteluöljyä. (Mills & Mills 2003, 8.)

Pian ajajista alkoi tuntumaan, että alamäkiäjon oikeus tuli ansaita ajamalla pyörä myöskin ylös. Tästä alkoi maastokäyttöön soveltuvien pyörien kehittäminen. Vaihteita ja hammaspyöriä lisäämällä luotiin pohja nykyiselle maastopyöräilyharrastamiselle. Pyörän osien valmistajat huomasivat kasvavan innostuksen, ja pian oli saatavilla maastopyöriin tarkoitettuja jarruja ja hammasrattaita, joiden valmistaminen on myöhemmin kehittynyt omaksi teollisuuden haarakseen. (Mills & Mills 2003, 8.)

Paljon on muuttunut 70-luvulta. Nykyisin voit ostaa huippulaadukkaan kaksoisjousitetun komposiittipyörän levyjarruilla, jonka kevyet mutta kestävät osat tehdään erikoismetalliseoksista. Maastopyöräilyn parissa on lisensoituja ammattiajajia, ja

tulevaisuudessa ero harrastajien ja ammattilaisten välillä tulee kasvamaan. Tämä edesauttaa pyörien jatkuvaa kehitystä, jonka seurauksena myös harrastelijat saavat käyttöönsä yhä kehittyneempiä pyöriä ja ajotarvikkeita. (Mills & Mills 2003, 8.)

2.2 Kilpailujen kehittyminen

Vanhin maastopyöräilyä sivuavista kilpailulajeista on cyclo cross, jota voidaan pitää maastopyöräilykilpailun alkusysäyksenä. Cyclo cross ajetaan maantiepyörän kaltaisilla pyörillä maastoradalla, joka sisältää luonnollisia ja rakennettuja esteitä, ja osa matkasta taitetaan pyörää kantaen tai työntäen. Seuraavaksi kehittyivät Bicycle MotoCross (BMX) -pyörät, jotka ovat raskaampia ja kestävämpiä ja soveltuvat temppuiluun ja hyppyjen tekemiseen. BMX-pyörien jälkeen kehittyi nykyinen versio maastopyörästä, mountain bike (MTB). MTB-pyörien kilpailulajit voidaan jakaa kestävyystyyppeihin lajeihin ja alamäkiajon eri lajeihin. (Ahlroos 2005, 34.)

2.3 MTB cross country

Perinteisestä maastopyöräilystä puhuttaessa tarkoitetaan yleensä cross country (XC) -tyyppistä polkuajoa. Matkaa taitetaan metsäpolkua pitkin, teknisesti helpohkon reitin sisältäessä ylä- ja alamäkiajoa. (Maastopyöräilyn alalajit 2015.)

MTB XC -kilpailut ajetaan yhteislähtöinä maastoradoilla, jotka voivat helpoimmillaan mennä polkuja ja metsäteitä pitkin, vaikeimmillaan sisältää kivikkoisia ja juurakkoisia polkuja ja jyrkkiä ylä- ja alamäkiä. Reitti on lyhyehkö, jota ajetaan useampaan kertaan. Suoritus on kestoaltaan kilpailuluokasta riippuen pari tuntia ja kilpailun voittaja on ensimmäisenä maaliin saapunut. XC-kilpailujen maratonversiossa reitti on teknisesti helpompi, mutta kestoaltaan jopa kolminkertainen XC-kilpailuun verrattuna. (Ahlroos 2005, 35.)

2.4 Muita kilpailulajeja

MTB endurossa kilpailureitti jakautuu moottoripyörien endurokilpailun tapaan pikataipaleisiin ja siirtymätaipaleisiin. Pikataipaleet ovat teknistä taitoa ja kuntoa vaativia pätkiä, kun taas siirtymätaipaleet voivat olla useita kilometrejä pitkiä palauttelujaksoja. Pikataipaleet ajetaan väliaikalähtöinä ja siirtymätaipaleet tulee suorittaa tietyssä aikahaarukassa. (Ahlroos 2005, 36.)

MTB Downhill (DH) on nimensä mukaisesti räväkkä alamäkiajon laji. Kilpailurata on usein laskettelurinteessä ja reittiin sisältyy näyttäviä hyppyjä. Pyörät ovat raskaita alamäkiajoon kehitettyjä. Loukkaantumisriskin ollessa suuri, tulee suojavarustuksen olla kunnossa. (Ahlroos 2005, 37.)

BMX-kilpailut ajetaan motocross-tyyppisellä radalla. Radan pituus on noin 300-400 metriä, sisältäen erilaisia hyppyreititä ja penkkakurveja. Pyöränä käytetään BMX-lajiin kehitettyä vaihteetonta erikoispyörää. BMX tuli olympialajiksi vuonna 2008, mutta laji on Suomessa melko tuntematon vähäisen harrastajamäärän ja ajoratojen puutteen vuoksi. (Ahlroos 2005, 40.)

Pyöräsuunnistus yhdistää maastossa pyöräilyn ja suunnistuksen. Suunnistusreitti vaihtelee hiekkateistä polkuihin, mikä suosii maastopyörän käyttöä lajissa. Pyöräksi kelpaa tavanomainen maastopyörä mahdollisen karttatelineen kera. Pyörän käyttöä ei ole säännöissä määrätty, ainoa vaatimus on että pyörää kuljetetaan mukana koko kilpailun ajan. Minuutti ennen lähtöä kilpailija saa reittikartan ja kilpailukortin, joka leimataan suunnistusrasteilla tietyssä järjestyksessä. Kaikilla rasteilla oikeassa järjestyksessä käynyt ensimmäinen maaliintulija on kilpailun voittaja. (Ahlroos 2005, 36.)

2.5 Maastopyöräily olympialajina

Pyöräily on ollut olympialajina vuodesta 1896 lähtien, jolloin järjestettiin historiallinen ensimmäinen maantiepyöräilykilpailu Kreikan Ateenassa (Kesälajit, pyöräily 2016). Maastopyöräily, cross country, tuli olympiaohjelmaan vuonna 1996. Maas-

topyöräilyn ensimmäiset olympiakultamitalistit ovat naisten Paola Pezzo, Italia, ja miesten Bart Brentjens, Alankomaat. (Morgan 2005, 5.)

BMX-pyöräily oli mukana olympialaisissa ensimmäisen kerran vuonna 2008, jolloin lajin ensimmäiset kultamitalit itselleen voittivat naisten sarjassa ranskalainen Anne-Caroline Chausson ja miesten sarjassa latvialainen Māris Štrombergs. (Kesälajit, pyöräily 2016.)

Toistaiseksi suomalaisia ajajia ei maastopyöräilyn olympiakisoissa ole nähty. Alamaikajon ja maratonajon arvokilpailuissa suomalaiset ovat kilpailleet menestyksekkäästi, mutta eivät olympiakisojen ainoassa maastopyörälajissa cross count-ryssä. Olympiakisojen paras suomalaismenestys on saavutettu maantiepyöräilyn puolelta, vuonna 1912 Antti Raita sijoittui kuudenneksi, Suomen joukkueen sijoit- tuessa viidenneksi. (Kesälajit, pyöräily 2016.)

3 MAASTOPYÖRÄILY TÄNÄ PÄIVÄNÄ

Kuva 2. Maastopyöräily on helpoimmillaan polkupyöräilyä.

3.1 Harrastaminen

Maastopyöräily on monipuolinen laji, joka soveltuu kaikille, myös iäkkäämmille harrastajille. Pyöräillä voi hyvin monenlaisissa maastoissa, kaikkialla missä voi kävelläkin. Aloitteleva harrastaja voi pyöräillä polkua pitkin lähimetsään tai merkittyä reittiä pitkin luontokohteelle ja kokeneempi harrastaja selviää raskaammasta ja teknisemmästä reitistä. (Maastopyöräily 2015.)

Suomessa on oivalliset mahdollisuudet lähteä luontoon pyöräilemään, maastopyöräilyn kuuluessa jokamiehen oikeuksiin. Näin ei ole kaikkialla, ja useissa maissa maastopyöräilyä harrastetaan rakennetuissa maastopyöräilykeskuksissa. (Maastopyöräily 2015.)

Maastopyörätapahtumien osanottajamäärien kasvu ja lisääntyvä harrastajajoukko ovat merkkejä siitä, että maastopyöräily harrastusmuotona on lisännyt suosiotaan (Riikonen 2015, 9). Harrastamisen aloittaminen on helppoa, tarvitset vain maastokäyttöön soveltuvan pyörän. Pyöriä löytyy moneen lähtöön ja hintojen ollessa alimmillaan muutaman sadan euron, löytää jokainen harrastuksen pariin mielivä omalle budjetilleen sopivan vaihtoehdon. Nämä seikat yhdistettynä kasvavaan erä- ja luontomatkaileluinnostukseen, lisäävät myös maastopyöräilyn harrastajamääriä.

3.2 Maastopyörä ja ajotarvikkeet

Kuva 3. Etujousitettu naisten maastopyörä.

Maastopyörä on suunniteltu maastokäyttöön. Sen tunnusmerkkejä ovat leveät, kuvioitunut renkaat, jotka pitävät hyvin vaihtelevassakin maastossa. Ajoasento on maantiepyörän ajoasentoa pystympi, jotta ajaja pystyy helpommin ja nopeammin reagoimaan maastossa vastaantuleviin juurakoihin, kuoppiin ja töyssyihin.

Pyöriä löytyy joka lähtöön, mutta karkean luokittelun voi tehdä esimerkiksi pyörän iskunvaimennuksen perusteella. Maastopyörää on saatavana täysin jousitettuna, etujousitettuna tai ilman jousitusta, ns. "täysjäykkänä". Myös renkaiden koossa on vaihtelua, yleisimmät vaihtoehdot ovat halkaisijaltaan 26-29 tuuman väliltä. Maastopyörän valinnassa onkin lähdettävä liikkeelle ajomielityksistä, ajajan koosta, pyörän pääsääntöisestä käyttötarkoituksesta sekä siitä, minkä verran pyörään on rahallisesti mahdollista sijoittaa. (Maastopyöräilyn alalajit 2015.)

Kuva 4. Fatbiket Ylläksen talviajoreitillä.

Uusimpana tulokkaana maastopyörien maailmassa voidaan pitää erittäin paksurenkaista fatbike-pyörää. Tuttavallisemmin "läskipyörä" on alun perin Alaskan lumisiin olosuhteisiin kehitetty maastopyörä, jonka renkaat voivat olla paksuudeltaan jopa 5 tuumaa. Renkaiden ilmanpainetta säätämällä vaikutetaan pyörän ajoominaisuuksiin ja kantavuuteen. Suomen lumiset, mutaiset ja hiekkaiset olosuhteet soveltuvat hyvin "läskipyörän" käyttöön ja sen suosio onkin kasvussa. (Mäkelä 2015.)

Opinnäytetyöntekijän kokemuksen mukaan, maastopyöräilijä ei voi täysin välttyä vahingoilta, mutta vahingon suuruuteen voi vaikuttaa oikeilla tarvikevalinnoilla. Tärkein maastopyöräilijän varuste on kypärä. Nykyaikaiset kypärät ovat mukavia, kevyitä ja aerodynaamisia, eivätkä häiritse ajosuoritusta. Parhaimmillaan kypärä

voi pään suojauksen lisäksi suojata auringon häikäisyltä tai hyönteisten kiusalta. Käyttökelpoisia maastopyöräilyn lisävarusteita ovat myös lukkopolkimet ja polkiimiin soveltuvat ajokengät. Lukkopolkimia käyttämällä saadaan lisätehoa polkimen pyörytysliikkeeseen, mikä helpottaa esimerkiksi ylämäkeen ajamista. Näiden lisäksi hankkimalla pyöräilyhousut, ajolasit ja ajohanskat, pääsee maastopyöräharrastamisessa jo mukavasti vauhtiin.

Kuva 5. Maastopyöräilijän tärkein varuste on kypärä.

3.3 Tapahtumat

Maastopyörätapahtumat keräävät yhteen harrastajia ympäri Suomen. Tapahtumat ovat maineeltaan rentoja, yhteisöllisiä ja kaikille harrastajille soveltuvia, ikää katsomatta. Maastopyöräilyn kehittyessä koko ajan enemmän ympärivuotiseksi lajiksi, osin fatbiken ansiosta, myös tapahtumia ja kilpailuja järjestetään vuoden ympäri. Muutamia isoa MTB-tapahtumia ovat vakiinnuttaneet paikkansa maastopyöräharrastajien vuoden kohokohtina.

Suomen Pyöräilyunionin kilpailu- ja tapahtumakalenterin mukaan vuonna 2016 järjestetään kolmekymmentäkolme XCO, XCM, BMX tai DH- kilpailua ja -tapahtumaa (Suomen Pyöräilyunioni ry 2016 [viitattu 7.2.2016]). Tässä vaiheessa vuotta kalenteri on vielä epätäydellinen, mutta voidaan jo havaita, että maastopyöräilyyn liittyviä kilpailuja ja tapahtumia on paljon.

Kilpailuihin osallistuminen edellyttää Suomen Pyöräilyunionin myöntämää kilpailulisenssiä, mutta ilman lisenssiä voi osallistua kilpailujen yhteydessä usein järjestettäviin tutustumis- ja harrasteluokkiin (XCO Suomi Cup 2015). Tämä on hieno mahdollisuus tavanomaisille harrastajille päästä rennolla otteella mukaan kisatunnelmaan ja testaamaan omia taitojaan ja kestävyyttä aikaa vastaan.

Osanottajamäärien perusteella suosituimpana ja isoimpana maastopyörätapahtumana voidaan pitää Tahko MTB -tapahtumaa. Tahko MTB järjestetään vuosittain heinäkuun alussa Tahkovuorella Nilsiässä. Ajoreitti sisältää vaihtelevasti polkuja ja tieosuuksia, nousuja ja laskuja, päättyen alamäkiajoon Tahkovuoren laskettelurinnettä pitkin. Matkavaihtoehtoja on useita, 25 km sprinttiluokasta 240 km maratonluokkaan saakka. Pääreitti on 60 km, jota maraton-luokissa kierretään useampaan kertaan. Vuonna 2015 Tahko MTB:hen osallistui 2100 maastopyöräilijää. (Tahko MTB 2016.)

Kuva 6. Tahko MTB:n lähtötunnelmaa kesällä 2015.

4 PYÖRÄPOLKU-HANKE MAASTOPYÖRÄILYN ASIALLA

Suomen Latu ry toteutti toukokuun 2014 ja joulukuun 2015 välisenä aikana maastopyöräilyn olosuhdehankkeen, Pyöräpolku-hankkeen, jonka tavoitteena oli edesauttaa maastopyöräilyn sekä muiden ulkoliikuntalajien harrastusmahdollisuuksia kartoittamalla maastopyöräilyn tarpeita ja olosuhteita ja niihin liittyviä hyviä käytäntöjä. Hankkeen rahoituksesta vastasi Suomen Ladun lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö. (Riikonen 2015, 2.)

4.1 PyöräPolku-hanke

Suomessa maastopyöräharrastamiselta puuttuu valtakunnallinen kattoorganisaatio tai kaikki harrastajat kattava taustatoimija. Tästä syystä Suomen Latu ryhtyi osaltaan ajamaan maastopyöräilyn asiaa ja edesauttamaan harrastamisen mahdollisuuksia. PyöräPolku-hankkeen pyrkimyksenä oli lisätä eri tahojen tietoutta lajin tarpeista ja ominaisuuksista lisäämällä yhteistyötä ja keskustelua niin päättäjien kuin harrastajien keskuudessa. (Fillarilehden foorumi 2014.)

PyöräPolku-hanke keskittyi maastopyöräilyyn luontoympäristössä; kuntoliikunnan muotona, ulkoiluna, retkeilynä ja luontomatkailuna, pois lukien maastopyöräilyn vauhti- ja kilpailulajit. Hankkeessa kartoitettiin mm. maastopyöräilyn fyysisiä, tiedollisia, hallinnollisia ja sosiaalisia olosuhteita. Seminaariesityksin, haastattelututkimuksin ja reittisuunnittelu- ja -toteutuksin pyrittiin kokoamaan kattavaa kuvaa maastopyöräilystä ja siitä, millä tavoin harrastamista olisi mahdollista edesauttaa. (Riikonen 2015.)

Riikonen (2015, 17) totesi esityksessään, että ajankohta oli oikea kartoittamaan ja edistämään maastopyöräilyn olosuhteita. Maastopyöräilyn harrastamisen tarpeet olivat jo olemassa, ja harrastajamäärissä olisi luvassa kasvua. Uuden liikuntalain myötä valtiolla olisi velvollisuus edistää terveyttä ja hyvinvointia. Maastopyöräilyssä on potentiaalia lisätä hyvinvointia, sillä lajissa yhdistyvät liikunta, luonto ja sosiaaliset kontaktit. Riikosen mukaan maastopyöräily lisääntyisi joka tapauksessa, halusi sitä tai ei, joten hallittu lajin kehittäminen positiiviset vaikutukset hyödyntäen toimisi paremmin ja estäisi ristiriitojen syntymistä.

4.2 Hankkeen saavutukset

Hankkeen tulokset voidaan tiivistää lauseeseen: "PyöräPolku-hanke tuotti tietoa maastopyöräilyn olosuhteiden nykytilasta sekä maastopyöräilyn ominaisuuksista ja tarpeista ulkoilun ja luontoliikunnan kannalta." (PyöräPolku - maastopyöräilyn olosuhdehanke 2015.)

PyöräPolku-hankkeessa selvitettiin, mitä käytäntöjä, haasteita ja mahdollisuuksia liittyy maastopyöräilyn suunnitteluun, toteuttamiseen ja ylläpitoon sekä etsittiin keinoja maastopyöräilyn reitti-informaation keräämiseen, tuottamiseen ja jakamiseen. Materiaalipankkiin on koottu hankkeen myötä syntynyt materiaali, jota voivat hyödyntää kaikki maastopyöräilystä kiinnostuneet ja lajia edistävät tahot. Hankkeen tulosten avulla pyrittiin helpottamaan maastopyöräilyn harrastuspaikkojen ja muiden soveltuvien luontopaikkojen kehittämistä vastaamaan maastopyöräilyn harrastamisen tarpeita ja selkiyttämään maastopyöräilyn asemaa mm. liikuntamuotona muiden ulkoliikuntalajien joukossa sekä jokamiehenoikeutena. (PyöräPolku - maastopyöräilyn olosuhdehanke 2015.)

Opinnäytetyöntekijän mielestä PyöräPolku-hankkeen myötä kasattu materiaalipankki sisältää hyvin maastopyöräilyyn liittyvää informaatiota, etenkin reitintekijän näkökulmasta. Hankkeen myötä valmistui yli kymmenen uutta maastopyöräilyreitintä, joiden esimerkit edesauttavat uusia reittihankkeita. Kootut yhteenvedot mm. maastopyöräilyyn liittyvistä jokamiehenoikeuksista tai harrastajien ja kunnan välisestä yhteistyöstä maastopyöräilyn edistämisessä lisäävät tietoutta ja tuovat sen nopeasti saataville.

Tieto olemassa olevista maastopyöräilyreiteistä ja tiedon kerääminen yhdelle sivustolle on osoittautunut hankalaksi, reittien ollessa levällään eri Internet-sivustoilla. PyöräPolku-hankkeen kaavailemat reittipalvelut ovat materiaalipankissa ehdotuksina, mutta käytännössä tiedon saaminen yhden tai kahden palveluntarjoajan piiriin voi osoittautua mahdottomaksi. Internetissä on lukuisia mahdollisuuksia tehdä ja tallentaa reittejä, ja jokainen käyttäjä valitsee itselleen mieluisimman. Reittien tallennusmuodot eivät välttämättä ole yhteensopivia, ja reittitiedon kerääminen yhteen ei täten onnistu.

MAASTOPYÖRÄILIJÄN ETIKETTI

– HUOMAavaisen maastopyöräilijän ohjeet

- Polku on yhteinen ja luonto kuuluu kaikille. Otamme huomioon muut kulkijat.
- Hallittu tilannenopeus tuo turvallisuutta kaikille. Pyöräilijä nopeampana on valmis väistämään muita.
- Oikea ajotapa ei kuluta maastoa. Pysymme olemassa olevilla poluilla ja reiteillä. Vältämme lukkojarrutuksia ja herkkiä luontokohteita.
- Noudatamme alueen ja reittien sääntöjä sekä roskattoman retkeilyn periaatteita.
- Toimimme huomaavaisesti alueen asukkaita, maanomistajia ja reitin ylläpitäjiä kohtaan.
- Nautimme luonnosta ja jokamiehenoikeuksista muistaen myös vastuumme.

SUOMEN LATU

Kuva 7. Maastopyöräilijän etiketti.
Esimerkki PyöräPolku-hankkeen myötä syntyneestä materiaalista.
(Suomen Latu ry. 2015).

5 MAASTOPYÖRÄREITTI

5.1 Jokamiehen oikeudet

Suomessa ollaan etuoikeutetussa asemassa jokamiehen oikeuksien vuoksi. Maastossa ja luonnossa kulkeminen on hyvin vapaata, tietyin reunaehdoin. Ympäristöhallinnon mukaan jokamiehen oikeuksien nojalla "saat liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen muualla kuin pihamaalla ja erityiseen käyttöön otetuilla alueilla (esimerkiksi viljelyksessä olevat pellot ja istutukset)" (Tarasti 2015).

Pyöräily ja maastopyöräily kuuluvat jokamiehen oikeuksiin. Maastopyöräilyyn ei tarvita maanomistajan lupaa mikäli se ei aiheuta vähäistä suurempaa haittaa tai vahinkoa maankäytölle. Olemassa olevia polkuja ja uria käyttämällä vähennetään maaston kulumista ja mahdollisen haitan aiheutumista. Ryhmässä liikkuminen, järjestetty toiminta ja yhteislenkit kuuluvat pääsääntöisesti jokamiehen oikeudella toteutettavaan toimintaan. Vakitukselle tapahtumalle tai usein käytetylle reitille on suositeltavaa saada lupa ja käyttövarmuus maanomistajien suostumuksen kautta. (Rautiainen 2015, 2.)

5.2 Ulkoilureitin perustaminen

Kunta voi perustaa ulkoilureitin omistamalleen maalle haluamallaan tavalla. Usein tarkoituksenmukaisen reitin perustaminen edellyttää kulkemista myös muiden maanomistajien maiden kautta. Ulkoilureitin perustamisen ulottuessa muualle kuin kunnan maalle, reitti voidaan perustaa joko ulkoilulain mukaisella reittitoimituksella tai sopimalla maankäytöstä maanomistajan kanssa. Suurin osa reiteistä perustetaan maankäytösopimuksella. Tällöin reitin perustamiseen, ylläpitoon ja hoitotoimiin liittyvistä asioista voivat sopijaosapuolet sopia haluamallaan tavalla, suosituksen mukaan kirjallisesti. (Rautiainen 2015, 3.)

Kunnan maakuntakaavoituksessa osoitetut riittävät aluevaraukset virkistys- ja ulkoilukäyttöön ovat toimivien maastopyöräreittien edellytys. Erityisen huomion kohteena ovat retkeilyalueet, luonnonsuojelualueet, kansallispuistot ja maisema-

alueet. Maakuntakaavassa varmistetaan luonnonalueiden säilyminen ja virkistysalueiden monipuolisuus, jolloin lähiympäristön ja maiseman vaihtelevuus toimivat houkuttimena monipuoliseen alueella liikkumiseen. Luonnonalueiden huomioiminen kaavassa vaikuttaa eritoten pitkien ulkoilureittien pysyvyyteen ja jatkuvuuteen. (Maastopyöräilyreittien suunnittelu 2015, 4.)

Yleiskaavan ulkoilureittimerkintä on tarkoitettu kaikille ulkoilijoille, joten se palvelee myös maastopyöräilijöitä. Myös kevyen liikenteen väylät soveltuvat kaikille omin lihasvoimin liikkuville. Yleiskaavan merkinnät virkistyskäyttöön tarkoitetuista alueista, maa- ja metsätalousvaltaisista alueista sekä viheralueista edistävät maastopyöräilyreitin rakentamista ja näiden alueiden yhtenäisyys mahdollistaa pitkienkin reittien toteutumisen. (Maastopyöräilyreittien suunnittelu 2015, 4.)

5.3 Reitin suunnittelu

Maastopyöräily on ennen kaikkea lähiliikuntaa. Maastopyöräreitin sijoituessa asuinalueen läheisyyteen, reitin luo pääsee kodin pihalta pyöräillen. Koulujen ja keskusten läheisyydessä reittiä voidaan käyttää esimerkiksi liikuntatunneilla ja kerho- ja seuratoiminnassa. Mikäli reitille on pidempi matka, on autopaikkojen riittävydestä huolehdittava, tai tarkasteltava pääsyä reitille julkisten kulkuvälineiden avulla. (Maastopyöräilyreittien suunnittelu 2015, 4.)

Maastopyöräreitti voi yhdistää erilaisia seudullisia toimintoja. Vesistön läheisyys tai pääsy näköalatornille tai nuotiopaikalle lisäävät reitin vetovoimaa. Ympyrän muodostava reitti on aina houkuttelevampi kuin edestakainen ja yhdysreitit polkuverkostoon tai erimittaiset lisälenkit tuovat reittiin vaihtelua ja pituutta. (Maastopyöräilyreittien suunnittelu 2015, 4.)

Maastopyöräreitin suunnittelussa hyödynnetään pääsääntöisesti olemassa olevia polkuja ja reittejä. Hyvä reitti on maastonmuodoiltaan vaihteleva ja sisältää erityyppisiä kulku-uria. Liian leveä ja tasainen "pyörätie" ei ole toivottava, vaan reitillä saa olla kiviä ja juurakoita ja jyrkkiäkin alamäkiä. Sillat ja portaat tuovat kaivattua vaihtelua reittiin ja lajin luonteen mukaisesti liian haastavat kohdat voidaan ohittaa pyörää taluttaen. (Maastopyöräilyreittien suunnittelu 2015, 4.)

Kuva 8. Portaat tuovat vaihtelua ja haastetta maastopyöräreittiin.

Kuva 9. Kivisyys lisää maastopyöräreittiin teknistä haastetta.

Hyödyntämällä olemassa olevia polkuja ja pitämällä reitti mahdollisimman luonnonmukaisena, saadaan reitin teosta ja ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia pidettyä alhaisina. Haastavimpia reitin varrelle osuvia kohteita ovat kosteat maasto-osuudet, kuten ylitettävät suoalueet. Mikäli alueen käyttöä ei voida välttää, reitti voidaan rakentaa esimerkiksi pitkospuita hyödyntäen. Pitkospuiden rakentaminen kuitenkin lisää tekovaiheen kustannuksia ja ylläpitokustannuksia, pitkospuiden elinkaaren ollessa vain kymmenisen vuotta. (Maastopyöräilyreittien suunnittelu 2015, 4.)

Kuva 10. Pitkospuiden avulla voidaan ylittää suoalueet.

Reitin merkitseminen maastoon parantaa reitin käyttäjien turvallisuutta ja tiedottamalla reitistä kattavasti täytetään kuluttajaturvallisuuslain mukainen velvoite tietojenannosta. Esimerkiksi lähtöpisteen infotaulu sisältäen tiedot reitistä, kunnossapidosta ja mahdollisista vaaran paikoista, täyttää kuluttajaturvallisuuslain vaatiman tietojenantovelvoitteen. Lisäksi hyvä reitti-informaatio palvelee reitin käyttäjiä ja muita ulkoilijoita. Itse reitille voidaan lisätä merkintöjä ja viitoituksia opastamaan turvalliseen liikkumiseen luonnon olosuhteissa. (Riikonen 2015, Maastopyöräilyn edistämisen aakkosia...)

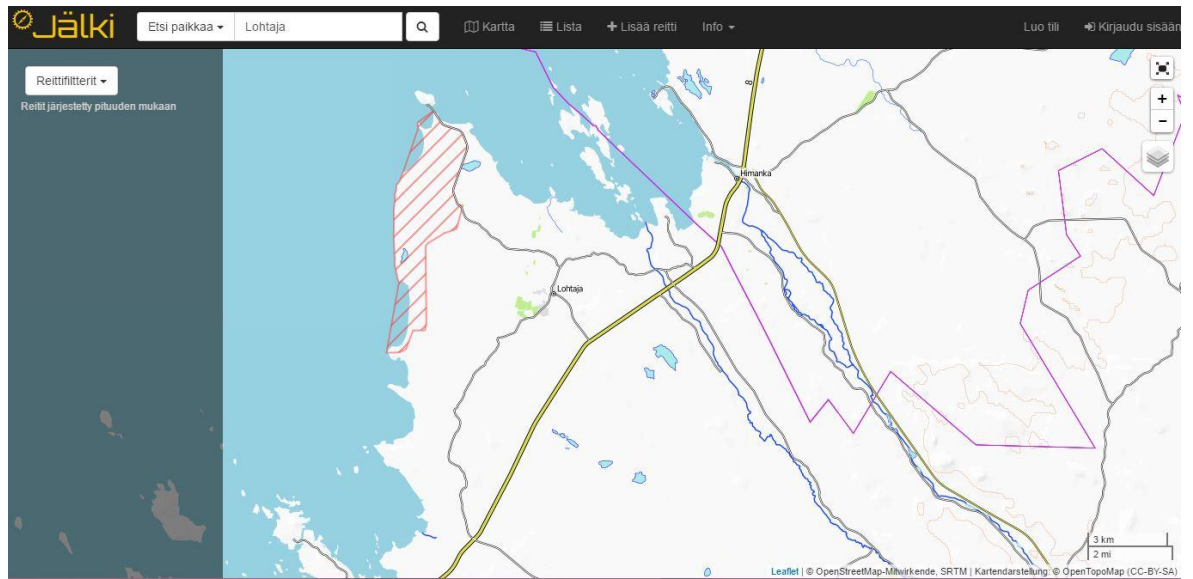
5.4 Reittijulkaisut

Reittikarttojen julkaiseminen tapahtuu yhä enenevässä määrin Internet-sivustoilla. Painetun paperisen kartan työstäminen on maksullista, aikaa vievää ja kartta vanhenee nopeasti. Internet-sivustojen etuna karttojen julkaisemisessa on julkaisutahtuman nopeus, reittien korjaus- ja muokkausmahdollisuudet sekä saatavuus. Yhteensopivuus kannettavien laitteiden kuten kännykän kanssa tekee kartan lukemisesta ja mukana kuljettamisesta helppoa, ja gps-paikantimen avulla kulkija voi varmentaa olinpaikkansa kartalla. Tämä toimii myös toisinpäin, kannettavan laitteen gps-paikantimen ja reitin tallennusmahdollisuuksien avulla saadaan uutta reittitietoa kerättyä helposti.

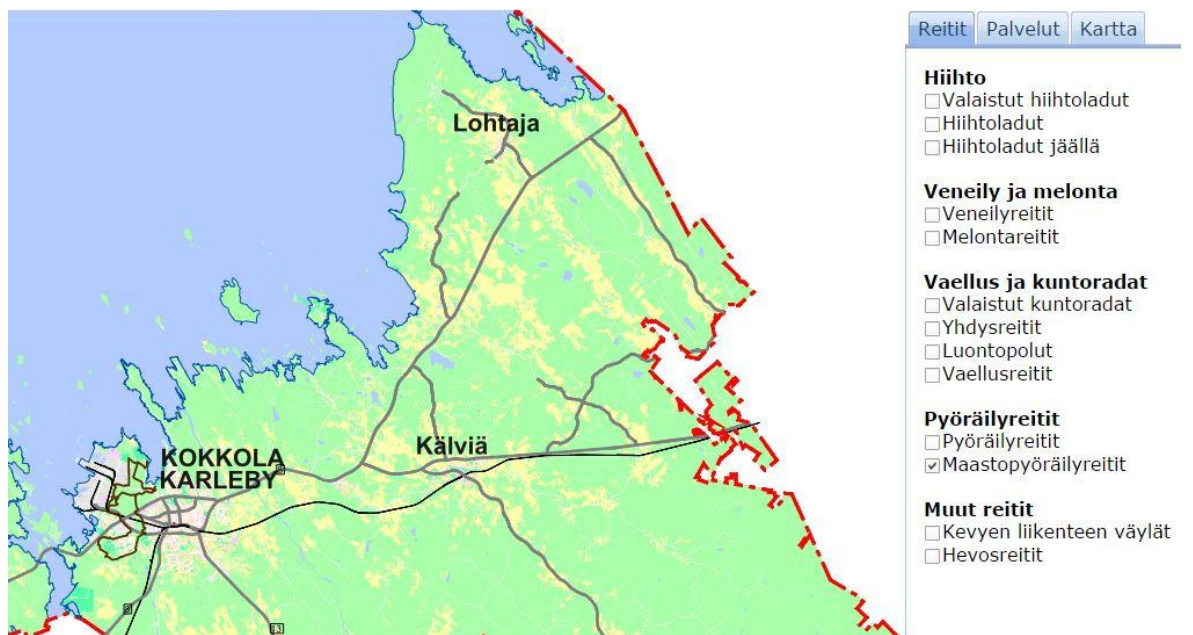
Maastopyöräreittejä on löydettävissä lukuisista eri Internet-sivustoista. Reittisivustot voidaan jaotella kahteen luokkaan; kuntien julkaisemat, viralliset, merkityt ja ylläpidetyt reitit sekä harrastajien julkaisemat omat vapaamuotoiset reittiehdotukset.

Reittitiedot yhteen kokoavaa, koko valtakunnan kattavaa tietopankkia maastopyöräreiteistä ei ole vielä saatu luotua. Tiedon kerääminen yhden sivuston alaisuuteen on osoittautunut ongelmalliseksi. Kunnat käyttävät sivustoillaan omia karttajulkaisuja ja julkaisumuotojen yhteensovittaminen on hankalaa. Myös kokoamis- ja julkaisutyön tekevä taho puuttuu. Kuntien omilta Internet-sivustoilta voi löytyä tietoa alueen maastopyöräreiteistä, mutta usein kuntien hallinnoimat sivustot päivittyvät hitaasti ja tieto vanhenee nopeasti. Sivustot, kuten liikuntapaikat.fi, pyrkivät keräämään tietoa kuntien ja yksityisten hallinnoimista liikuntapaikoista, mutta maastopyöräreittien osalta tieto on vajavaista (Haulo 2015, 2).

Suosituimpia reittisivustoja ovat harrastajien itsensä kokoamat sivustot. Reittitiedot perustuvat harrastajien lähettämiin reitteihin esimerkiksi urheilusovellusten tallentamista tiedoista (Haulo 2015, 2). Sivustot perustuvat vapaaehtoisuuteen ja harrastajien aktiivisuuteen. Reitistä saatava informaatio on käyttäjän yksipuolisen kokemuksen varassa, joten kokemukset reitistä voivat vaihdella käyttäjän mukaan. Tämä on myös sivustojen hankaluus, reitin julkaisija ei ole vastuussa reitistä, joten reittitiedot voivat olla väärinä.

Kuva 11. Jälki.fi -reittipalvelun näkymä.
(Leaflet 2016). Lohtajan alueella ei ole sivustolle merkittyjä reittejä.

Kuva 12. Kokkolan kaupungin ulkoilureittisivuston näkymä.
(Kokkolan ulkoilukartta 2016).
Hakuehdoilla Maastopyöräilyreitit löytyy yksi reitti kaupungin alueelta.

6 LOHTAJAN VATTAJANNIEMI

6.1 Alueen peruspiirteet

Kuva 13. Vattajanniemen hietikot.
(Karhula 2015).

Lohtajan Vattajanniemen (myöhemmin myös Vattajan) hietikot ovat Euroopan havumetsävyöhykkeen laajin yhtenäinen rantadyynialue. Yhtenäistä hiekkarantaa on yli 15 kilometriä. Alueella esiintyy useita hietikkoluontotyyppisiä ja luontotyyppien elinolosuhteisiin erikoistuneita eliölajeja. Alueen maisemalliset arvot ja luontoarvot ovat tunnustettuja, alueen kuuluessa valtakunnalliseen rantojen- ja harjijensuojeluohjelmaan sekä FINIBA-linnustokohteisiin. Vuodesta 2002 Vattajan dyynit ja Lohtajan ampuma- ja harjoitusalueen rannat ovat kuuluneet EU:n Natura2000-luonnonsuojeluverkostoon. Myös Keski-Pohjanmaan maakuntakaavassa dyynit luokitellaan maakunnallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi. (Sievänen & Tikkanen 2009, 2.)

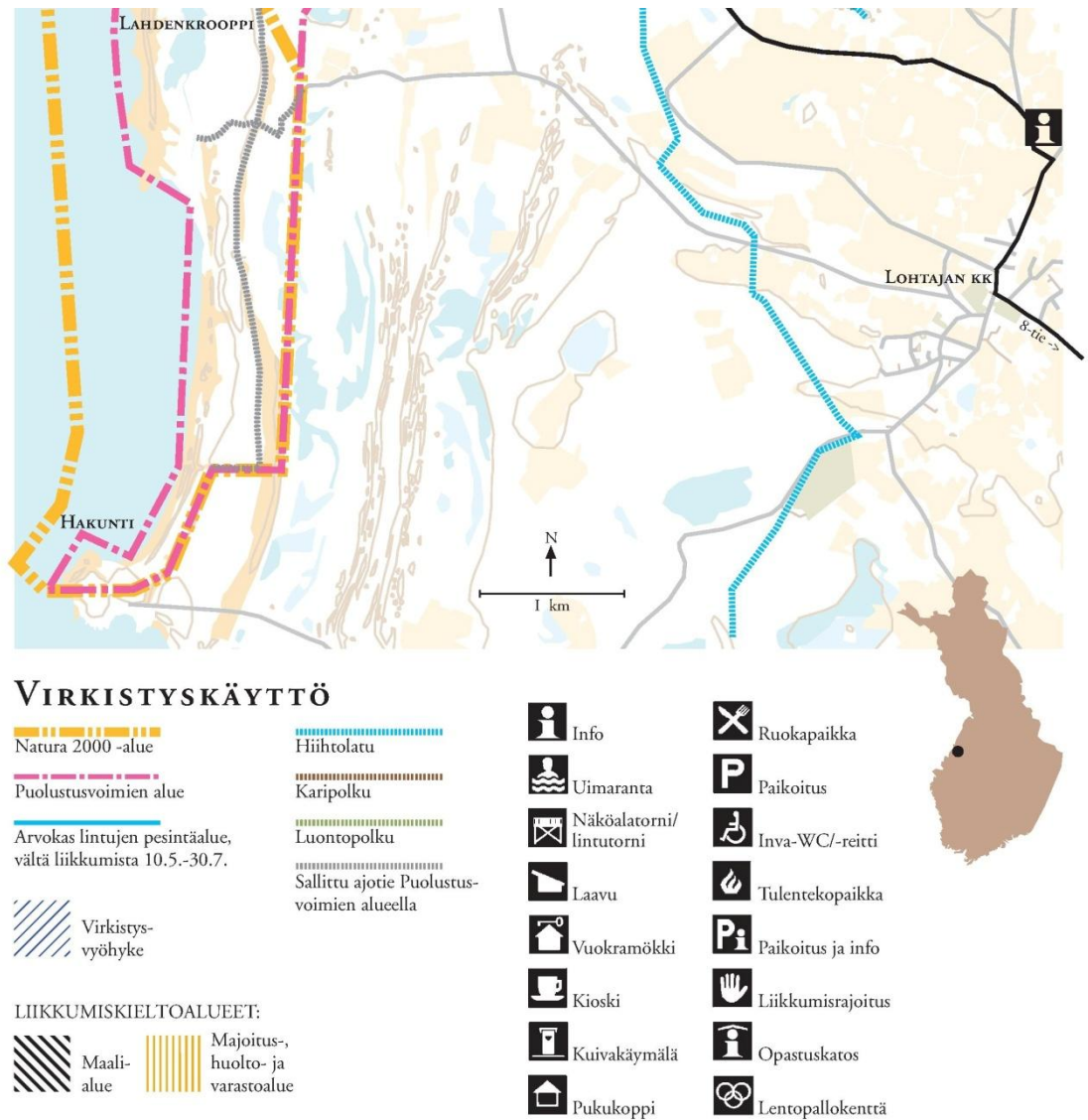
Vattajanniemen pohjoisosa on lunastettu Suomen puolustusvoimien ammunta- ja harjoituskäyttöön vuonna 1950. Aluetta käytetään harjoitus- ja ampumatoiminnan lisäksi sotilaalliseen rakentamiseen. Alue on ainoa Suomessa, jossa puolustus-

voimat voivat harjoitella lähes kaikilla asejärjestelmillään, järjestämällä mm. kovanpanosammuntoja. (Sievänen & Tikkanen 2009, 2.)

6.2 Monimuotoisuus ja virkistyskäyttö

Kuva 14. Kartta Vattajanniemen virkistyskäytöstä, ensimmäinen osa. (Sievänen & Tikkanen 2009).

Kuva 15. Kartta Vattajanniemen virkistyskäytöstä, toinen osa selitteineen. (Sievänen & Tikkanen 2009).

Lohtajan Vattajanniemi ja sen edustalla oleva Ohtakarın saari ovat luonnossa liikkujien käytössä ympäri vuoden. Vattajan alueella saa liikkua jokamiehen oikeudella huomioiden Puolustusvoimien ammunta- ja harjoitustoiminta sekä toiminnan vaara-alueet. Lintujen pesimäaika 15.4.-31.7. ja rantaniittyjen ja -metsien hoitaminen lampaiden laidunalueilla tulee huomioida retkeiltäessä. (Vattaja ja Ohtakari 2015.)

Kuva 16. Karipolun pitkospuut.
(Karhula 2015).

Ympärivuotisessa käytössä oleva ulkoilureitti Karipolku lähtee Vattajanniemen idänpuoleiselta uimarannalta päätyen Kilpipakkaan lähelle Erkkilän kuntorataa. Reitti on pituudeltaan 7,3 kilometriä ja kulkee mäntykankaita ja metsäteitä pitkin, sisältäen myös pitkospuuosuuksia. Polun varrella on mm. ennallistettu kluuvijärvi Vabunginjärvi ja Vabungin luontopolku, Jussinpauhan lintutorni ja kaksi laavua. Talviaikana Erkkilän kuntoradalta lähtevä latureitti kulkee osittain Karipolkua pitkin Ohtakariin saakka. (Vattaja ja Ohtakari 2015.)

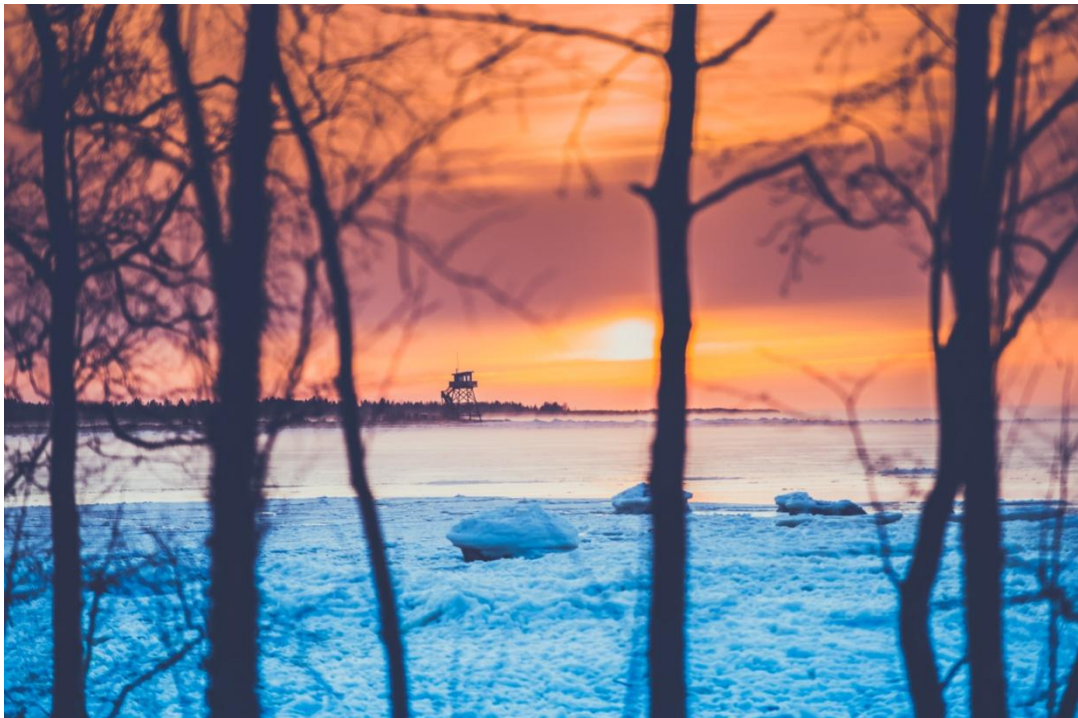
Kuva 17. Vattajan monipuolista luontoa.
(Karhula 2015).

Vattajan Dyyni-Life hankkeella vuosina 2005-2009 sovitetiin yhteen luonnonsuojelun, maanpuolustuksen ja virkistyskäytön tarpeita. Hankkeen aikana ohjattiin kasvillisuutta ja maaperää kuluttavaa toimintaa pois herkimmiltä alueilta, mm. siirtämällä puolustusvoimien toimintoja pois suojeltavilta luontotyypeiltä, ohjaamalla virkistyskäyttöä opastein ja palvelurakentein ja ennallistamalla ihmistoiminnan jo heikentämiä luontotyyppisiä. (Sievänen & Tikkanen 2009, 2.)

Kuva 18. Makkaranpaistokota Vattajalla.
(Karhula 2016).

6.3 Alueen käyttöä rajoittavat tekijät

Kuva 19. Puolustusvoimien sektorivartiotorni.
(Karhula 2015).

Suojeltava luonto ja puolustusvoimien harjoitustoiminta alueella asettavat ulkoilijalle tavallista enemmän vastuuta. Harjoitustoiminnan ulkopuolisina aikoina puolustusvoimille lunastetun alueen virkistyskäyttö on mahdollista, tietyin reunaehdoin. Ampuma- ja harjoitusalue on merkitty maastoon puihin maalatuin sinivalkoisin merkein ja tietoa harjoitustoiminnan aikatauluista ja varomääräyksistä saa mm. tuloreittien varrelle sijoitetuista varoilmoitustauluista ja puolustusvoimien Internet-sivustolta. (Sievänen & Tikkanen 2009, 14.)

Kalsonnokan eteläpuolella olevalle maalialueelle meneminen on aina kiellettyä eikä maalialuetta saa ohittaa rantaviivaa pitkin. Myös majoitus- ja huoltoalueella liikkuminen vaatii aina luvan. Maalialueen ja majoitus- ja huoltoalueen rajat on merkitty maastoon keltaisin varoitustauluin. Ammuntojen aikana luvaton liikkuminen alueella on kiellettyä. Tällöin harjoitusalueelle johtavat tiet on eristetty puomeilla ja ammunnoista varoittavilla kylteillä. Sektorivartiotorinissa näkyvä punainen lippu tai pimeällä näkyvä punainen valo kertovat ammuntojen olevan käynnissä. (Sievänen & Tikkanen 2009, 14.)

6.4 Dyyni Life -hanke

Vuosina 2005-2009 Metsähallituksen, puolustusvoimien ja silloisen Länsi-Suomen Ympäristökeskuksen yhteisen Vattajan Dyyni-Life hankkeen myötä Vattajanniemen alueella toteutettiin useita alueen käyttöä ohjaavia toimenpiteitä. Puolustusvoimien toiminnan ohjaamisen lisäksi pysäköintialueet, nuotiopaikat, käymälät, uimarantojen pukukopit, pitkospuut, näkötorni ja lukuisat opastetaulut sekä toimintojen painottuminen alueen pohjoiskärkeen ohjasivat virkistyskäyttöä pois herkimiltä suojeltavilta alueilta. Opasteiden ja palvelurakenteiden lisäksi moottoriajoneuvojen käytön estämiseksi rakennettiin ajonestorakenteita kuten pylviä ja puomeja. Kalsonnokan tien käyttö on kokonaan estetty puomilla. Linnustollisesti herkin alue Kalsonnokan ja Ohtakarintien välissä pyritään pitämään rauhoitettuna myös jalankulkua rajoittavin opastauluin. (Metsähallitus 2009, 32.)

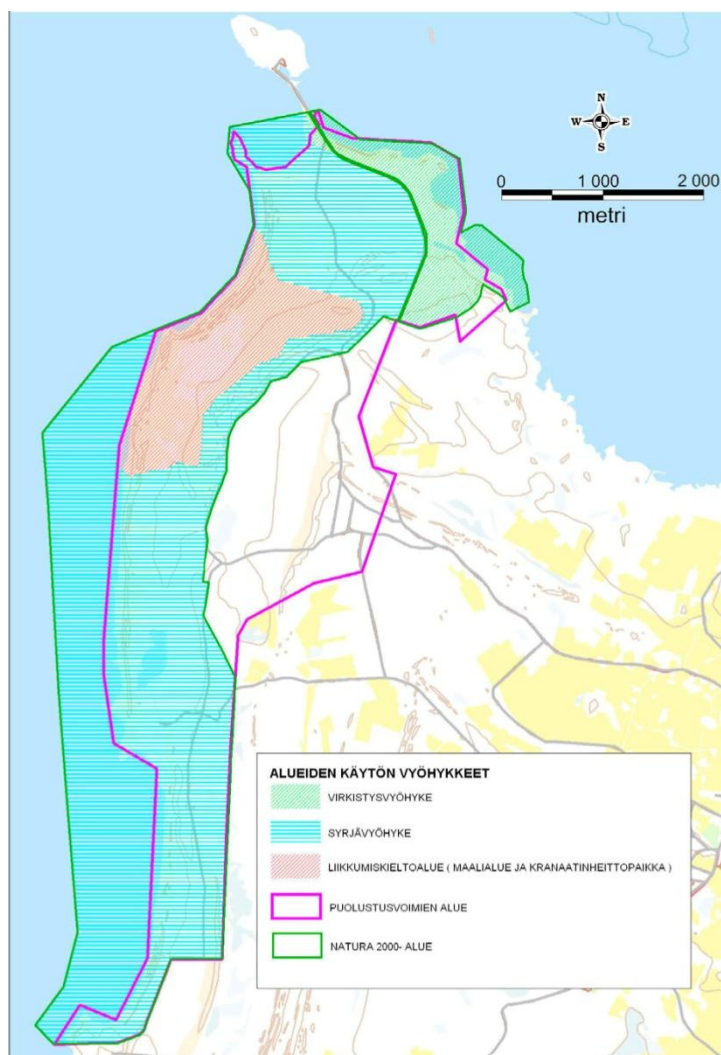

Kuva 20. Linnustollisesti herkin alue on rauhoitettu. (Karhula 2015).

Metsähallituksen julkaisun (2009) mukaan alueelle kohdistuisi voimakas virkistyskäyttöpaine, joka saattaisi lisääntyä mm. kuntaliitoksen myötä. Jossain määrin alueen luontotyypit sietäisivät ja jopa hyötyisivät lievästä kulutuksesta, mutta vaarana olisi rantojen liiallinen kuluminen ja linnuston pesinnän häiriintyminen, erityisesti moottoriajoneuvojen käytön seurauksena. Metsähallituksen julkaisussa korostettiin, että alueen luontoarvot eivät mahdollista virkistyskäytön voimakasta lisääntymistä: "Virkistyskäytön lisääminen luontoarvojen kärsimättä on mahdollista

vain, mikäli samanaikaisesti panostetaan kulunohjaustoimenpiteisiin lisääntyvän käytön aikaansaamien tarpeiden mukaisesti."

Metsähallituksen (2009) julkaisussa pyrittiin ohjaamaan alueen käyttöä pitkälle tulevaisuuteen strategisella vyöhykealuejakoilla. Jako perustui kunkin vyöhykkeen pääasialliseen käyttöön ja tavoitteena oli selkeyttää alueiden käytön periaatteita sekä tulevaisuuden tavoiteltua tilaa. **Syrjävyöhyke** on rajoitetun jokamiesoikeuden aluetta, jolle ei ohjata kävijöitä eikä rakenneta käytön lisäämiseen tähtääviä palvelurakenteita. **Virkistysvyöhykkeelle** ohjataan kävijöitä palvelurakentein ja opastuksin. Vyöhykkeellä retkeilyä ja matkailua voidaan kehittää ja turvallisuussyistä leiriytyminen pyritään ohjaamaan tälle alueelle. **Rajoitusvyöhyke** on puolustusvoimien maalialue, jossa liikkuminen jokamiehen oikeudella tai muusta syystä on turvallisuustekijöiden vuoksi aina kielletty.

Kuva 21. Vattajanniemen strateginen vyöhykealuejako. (Metsähallitus 2009 ja Maanmittauslaitos 1/MML/09).

7 MAASTOPYÖRÄILYN MAHDOLLISUUDET VATTAJALLA

Kuva 22. Vattajan talvimaisemaa revontulineen. (Karhula 2015).

7.1 Sijainti ja saavutettavuus

Kokkola on noin 47 000 asukkaan merenrantakaupunki Pohjanlahden rannikolla (Kokkolan Matkailu 2016). Sijainti Suomen kartalla on keskeinen, hyvien kulkuyhteyksien varrella. Kokkolan kaupunki laajentui vuonna 2009 Lohtajan, Kälviän ja Ullavan kuntien liittyessä kuntaliitoksen myötä kaupunkiin (Kokkolan kaupunki 2016).

Vattajanniemi sijaitsee 40 km päässä Kokkolan kaupungin keskustasta ja Kalajoen Hiekkasärkiltä matkaa on 41 km (Google Maps 2015). Lohtajan keskustasta perille Ohtakariin saakka vie hyvä asvaltoitu tie, jonka varrella on useita levennyksiä ja mahdollisuuksia auton parkkeeraamiseen. Linja-autolla voi matkustaa Lohtajan keskustaan arkipäivisin mistä 8 km matka Vattajanniemelle on helppo taittaa pyörällä.

Sijaintinsa puolesta Lohtajan Vattajanniemi on hyvin saavutettavissa. Alueelle johdtaa useita eri reittivaihtoehtoja ja se on saavutettavissa monesta suunnasta. Suurin tie vie Ohtakarin saareen saakka, joka on suosittu lähimatkailun kohde niin rantalomailijoille kuin kotipaikkakunnan ulkoilijoillekin. Alueen virkistyskäyttö painottuu kesäaikaan, mutta ympärivuotista ulkoilukäyttöä olisi mahdollista vielä nykyisestään lisätä.

Kuva 23. Ohtakarin mökkikylä.
(Karhula 2015).

Vattaja ja Ohtakari retkeilykohteineen ja -mahdollisuuksineen mainitaan Kokkolan kaupungin Internet-sivuilla ja ulkoilukartassa, mutta maisemallisista erityispiirteistään huolimatta alue ei ole saanut kaupungin suunnalta kovinkaan suurta huomiota osakseen. Puolustusvoimien vaikutus ja alueen kuuluminen suojeluohjelmaan todennäköisesti vähentävät halukkuutta mainostaa aluetta erityisenä matkailuvaltina.

7.2 Kysyntä

Vattajanniemi on opinnäytetyöntekijän kokemuksen mukaan suosittu retkeilyn, liikunnan, lintutarkkailun ja luontokokemisen kohde. Alueen sijoittuminen hyvien teiden varsille, eri tievaihtoehtojen myötä syntyvä hyvä saavutettavuus ja merenrantamaiseman aikaansaama luontokokemus saavat kävijät tulemaan alueelle yhä

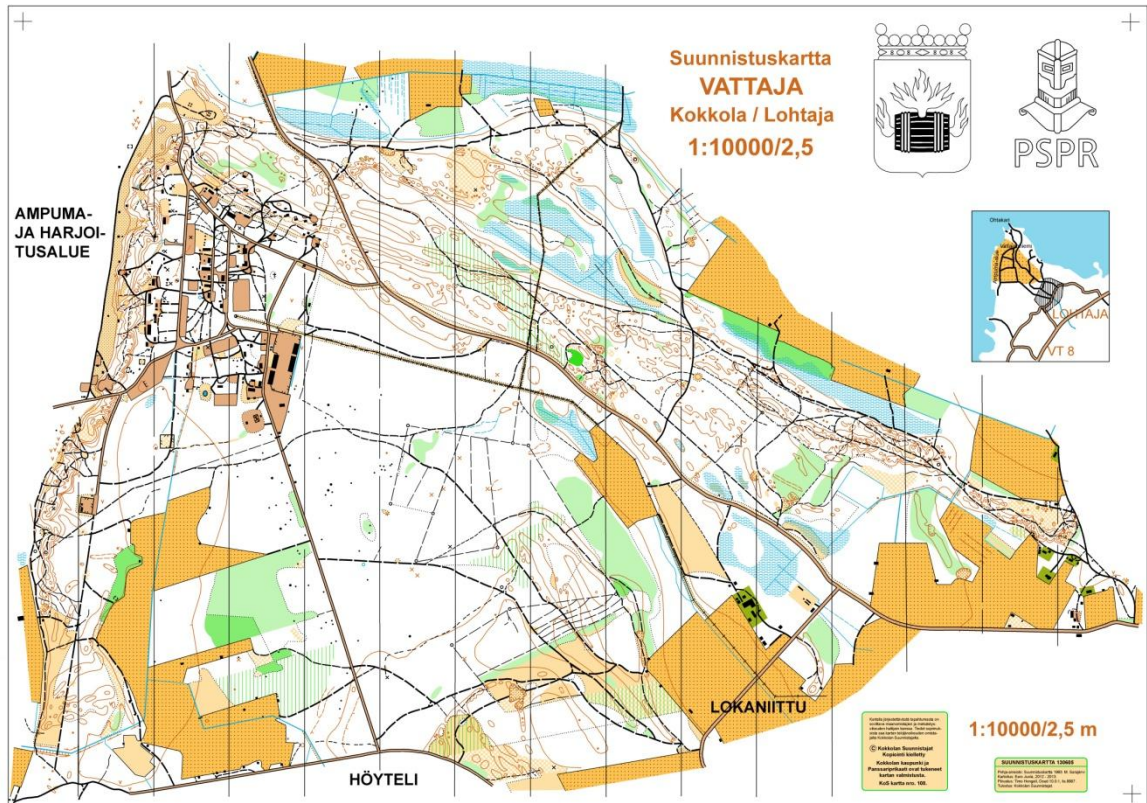
uudestaan. Maastopyöräily on luonnon ehdoilla ja luontoa säästävänä liikuntamuotona mahdollista lisätä Vattajan monikäyttötarjontaan vähäisin ponnistuksin.

Maastopyöräilyn harrastajamäärien kasvun myötä syntyy tarve monipuolisille reiteille. Aloitteleva harrastaja haluaa tuntumaa lajiin helppojen, selkeästi merkittyjen reittien kautta. Taidot karttuvat vauhdilla ja pian aktiiviharrastaja on pyöräillyt merkityt reitit läpikotaisin, ja kaipaa harrastamiseensa uutta haastetta. Jokamiehenoidella pyöräiltäessä polut pitenevät, reitistö laajenee, syntyy uusia reittejä. On tärkeää tuottaa tietoutta harrastamisen tarpeisiin erityisesti kunta- ja kaupunkitasolla, jotta harrastaminen voidaan suunnata sitä kestäville, sille tarkoitetuille alueille.

Maastopyöräilyn kysyntää Kokkolan alueella kartoittaakseen opinnäytetyöntekijä oli yhteydessä Kokkolan liikuntatoimenjohtajaan Lotta Nyqvistiin. Lotta Nyqvist välitti kysymyksen Kokkolan alueen maastopyöräilyharrastajien yhdistykselle Kammenkiertäjät ry:lle luontoretkeilyn ja virkistyskäytön tarpeista maastopyöräilyn näkökulmasta. Kammenkiertäjät ry:n vastauksessa (liite 1.) todettiin, että Lohtajan Vattajan alueella on runsaasti maastopyöräilyyn soveltuvia polkuja ja teitä, mutta reittejä ei ole merkitty maastoon eikä koottu yleiseen tietoon.

7.3 Nykyinen reitistö

Lohtajan alueella ei ole yhtään kaupungin eikä yksityisten ylläpitämää, merkittyä maastopyöräreittiä. Kokkolan kaupungin keskustan tuntumasta löytyy yksi reitti (kuva 12, 27). Myös harrastajien laatimat omat reittijulkaisut puuttuvat Lohtajan alueelta kokonaan. Reittejä ja polkuja on, mutta joko niitä ei ole testattu maastopyöräilykäyttöön soveltuvaksi, tai reittimateriaali on jäänyt julkaisematta. Kokkolan Suunnistajien kartalta (Kokkolan Suunnistajat 2016) voi osittain hahmottaa alueen polkuverkostoa, mutta soveltuvuus maastopyöräilykäyttöön ei suoraan kartasta selviä.

Kuva 24. Suunnistuskartasta hahmottaa polkuverkoston. (Kokkolan Suunnistajat 2013).

7.4 Kiinteistöjen omistajuus

Kuten aikaisemmin tässä opinnäytetyössä on todettu, maastossa pyöräileminen ei vaadi maanomistajan lupaa, vaan se on jokamiehenoikeudella tapahtuvaa luontoliikuntaa. Reitin teossa on kuitenkin hyvä ottaa alueen omistajuussuhteet huomioon. Mikäli samaa reittiä käytetään toistuvasti, on eduksi harrastamiselle, että reitin käyttämiseen on maanomistajan lupa. Virallisten, maastoon merkittyjen maastopyöräreittien tekoon tarvitaan aina maanomistajan lupa.

Maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmän mukaan Vattajanniemen alueesta suurimman osan omistaa Metsähallitus, Suomen valtio (Kiinteistötietopalvelu 2016). Tämän voisi katsoa olevan eduksi reitin teossa. Maanomistajan luvan saamiseksi tarvitsee olla yhteydessä vain yhteen omistajatahoon, Metsähallitukseen. Voidaan olettaa, että Metsähallituksella on pitkälti tiedossa esimerkiksi alueen puustoa käsittävät hakkuut ja muut alueella mahdollisesti tapahtuvat muutokset. Lisäksi Dyyni Life -hankkeen myötä Metsähallitus on osoittanut olevansa kiinnos-

tunut kehittämään monikäyttöä ja sovittamaan yhteen alueen erilaisia käyttötarpeita. Pyytämällä Metsähallitusta yhteistyötahoksi jo maastopyöräreitien suunnittelu- vaiheessa voidaan huomioida seikkoja, jotka määrittävät reitin käyttömahdollisuuksia pitkälle tulevaisuuteen.

7.5 Alueen tulevaisuus

Vattajan alueen käyttöä ja tulevaisuutta määrittävät puolustusvoimien tarpeet, alueen omistava taho Metsähallitus sekä suojeluohjelmien rajoitukset. Monikäytön kehittämisellä ei voida ylittää näitä tarpeita ja rajoituksia. Käyttömuotojen yhteensovittamisessa on onnistuttu aikaisemminkin ja halua monikäytön huomioimiseen on osoitettu olevan. Käyttömuotojen yhteensovittamisessa voidaan onnistua myös tulevaisuudessa, tunnistamalla käyttömuotojen tarpeet ja kehittämällä hyvää, informatiivista yhteistyötä vaikuttavien tahojen välille.

On odotettavissa, että alueelta tullaan julkaisemaan maastopyöräharrastajien omia reittiehdotuksia reittijulkaisupalveluissa harrastamisen lisääntyessä myös Lohtajan alueella. Reittijulkaisu yhdistettynä kokemukseen merenrantamaisemasta on samalla alueen virkistyskäytön mainos, lisäten alueen mielenkiintoa. Parhaimmillaan tämä edistää alueen virkistyskäyttöä ja sen kehittämistä, pahimmillaan alueen rajoituksia ei tiedetä tai niistä ei piitata. Tässä vaiheessa kaupungilla, Metsähallituksella tai muulla vaikuttavalla taholla olisi mahdollisuus olla askeleen edellä harrastajia. Esimerkiksi kaupungin sivustolla julkaistava reittiehdotus, tai jopa virallisesti merkitty reitti, onnistuisi ohjaamaan käyttöä pois herkimmiltä suojeltavilta alueilta ja ottaisi huomioon muut alueen käyttöä rajoittavat tekijät. Moni alueen käyttäjästä ja uusista harrastajista tuskin on tietoinen, tai ottaa huomioon, kaikkia alueen erityispiirteitä. Kaupungin taholta tullut ohjeistus maastopyöräilyn näkökulmasta ja reittiehdotus lisäisivät alueen käyttömahdollisuuksia heikentämättä sen luontoarvoja ja häiritsemättä puolustusvoimien toimintaa.

Dyyni Life-hankkeen päättymisestä on kulunut 7 vuotta. Pitkospuiden elinkaaren ollessa kymmenen vuotta, osa Vattajan palvelurakenteista sekä virkistyskäytön ohjaustoimenpiteistä vaativat korjaustoimia ja päivitystyötä viimeistään kolmen vuoden kuluttua, vuonna 2019. Korjaustoimien ohessa tehty reittien päivittäminen

maastopyöräkäyttöön ei merkittävästi lisää työmäärää eikä kustannuksia. Alueen palvelurakenteet, kuten pitkospuut ja sillat ovat sellaisenaan maastopyöräkäyttöön soveltuvia, kunhan ne ovat kestäviä ja ehjiä. Maastopyöräilyreitit kulkiessa olemassa olevia reittejä ja polkuja pitkin, sen kartoittaminen ei vaadi suuria ponnistuksia. Maastopyöräharrastajat ovat avainasemassa reittikartoituksen tekemisessä ja heiltä varmasti saa apua sitä kysyttäessä.

Kuva 25. Silta Karipolun reitillä.
(Karhula 2015).

8 POHDINTA

Seuraavat kappaleet sisältävät opinnäytetyöntekijän pohdintaa aiheesta.

8.1 Maastopyöräily harrastusmuotona

Maastopyöräily harrastusmuotona sopii hyvin nykyihmisen tarpeisiin. Lähiliikunnan ollessa kyseessä, onnistuu harrastamisen sovittaminen kiireiseenkin aikatauluun. Vastapainona työnteolle, joka suurelta osin keskittyy sisätiloihin ja näyttöpäätteiden äärelle, maastopyöräily vie luontokohteiden ja maisemien luokse. Se aikaansaa mukavaa vaihtelua arkeen ja tuottaa liikunnallisia sekä luonnon antamia elämyksiä.

Maastopyörä on luontoa säästävää, taloudellista ja helppokäyttöistä kulkuvälineä, jonka oikeaoppisella ja harkitulla käytöllä on hyvin vähäiset luontoa kuluttavat vaikutukset. Maastopyöräilyn harrastamiseen voi yhdistää sujuvasti muita harrastusmuotoja. Maastopyörä toimii hyvin matkantaittovälineenä marjastajalle, lintujen bongaaajalle tai luontovalokuvaajalle. Lisäksi maastossa pyöräileminen kehittää liikkujan fysiikkaa monipuolisesti, esimerkiksi tasapainon ja voimantuoton suhteen. Hyvällä maastopyörällä pääsee hankalistakin paikoista, ja liikunnallisten haasteiden voittaminen lisää maastopyöräilyn mielekkyyttä.

Maastopyöräilyn ollessa verrattain uusi harrastusmuoto, voi harrastajien keskuudessa havaita yhteisöllisyyttä. Tapahtumat ja yhteislenkit ovat suosittuja ja kokoavat maastopyöräilijöitä yhteen tehden harrastamisesta sosiaalisen tapahtuman.

8.2 Maastopyöräreitin teko

Jokamiehenoikeudella maastopyöräilyn harrastaminen on hyvin vapaamuotoista. Yksinkertaisimmillaan maastopyöräreitti on olemassa oleva metsäpolku, jota pyöräillessä harrastaja voi tallettaa reittitietouden kannettavaan laitteeseen omaa käyttöä varten tai jakaa reittitietoutta myös muille harrastajille.

Myöskään merkityt reitin teko ei vaadi suuria ponnisteluja. Maanomistajien luvan saaminen ja merkintöjen sekä viitoitusten rakentaminen maastoon ovat työllistävimmät reitin teon vaiheet. Merkityn reitin teossa on lisänä vastuukysymykset; merkityn maastopyöräreitin tulee pääsääntöisesti olla turvallinen, ja mahdollisista vaaranpaikoista tulee tiedottaa hyvin. Kustannukset syntyvät reitin ylläpidosta, sillä reitin aktiivinen käyttäminen aiheuttaa kulumista ja palvelurakenteiden rikkoutumista. Kustannuksiin voidaan vaikuttaa yhdistämällä reitti jo olemassa olevaan reitti-verkoston ja palvelurakenteisiin, jolloin maastopyöräilyn aiheuttamat kustannukset sulautuvat muuhun kunta- ja kaupunkitason palveluiden tuottamisen kustannuksiin.

8.3 Vattaja, ristiriidan alue

Vattajan alueella on erityinen merkitys, niin maisemalliselta, suojelulliselta kuin puolustusvoimien käytön kannalta. Suojeltavat luontotyypit, kuten rannikon laguunit tai metsäluhdat ja alueella tehty ennallistamistyö todennäköisesti säilyttävät arvonsa tulevaisuudessakin. Puolustusvoimille alue on valtakunnallisesti tärkein harjoitus- ja ammuttoiminnan alueista, mahdollistaen harjoittelun lähes kaikilla asejärjestelmillä. Erityisen merkityksellinen alue on lohtajalaisille, jotka ovat eläneet meren äärellä ja sen maisemallisessa vaikutuksessa vuosisatoja.

Vattajan alueen käyttötarpeiden yhteensovittaminen on kumentanut tunteita ja aiheuttanut kiistoja. Paikkakuntalaisten mielialaa ei kohottanut puolustusvoimien alueen haltuunotto vuonna 1950 sekä siitä alkanut puolustusvoimien toiminnan laajeneminen alueella, viimeksi vuonna 2009 pakkolunastusten myötä. Kolikolla on kuitenkin kääntöpuolensa. Monet paikkakuntalaiset ovat huojentuneita siitä, että puolustusvoimien toiminnan myötä alue ei ole joutunut turismin valtaan ja alueen suojelulliset toimenpiteet on säilytetty onnistuneesti.

Käyttömuotojen yhteensovittaminen onnistui Dyyni-Life -hankkeen myötä, ja yhteensovittamisen tärkeää työtä tulisi jatkaa ja edistää myös tulevaisuudessa. Paikkakuntalaiset haluavat pitää aluetta virkistyskäyttökohteena, puolustusvoimat harjoitusalueena ja suojeluohjelmat tärkeänä suojelukohteena. Mikään käyttömuo-

doista ei ole vähempiarvoisessa asemassa, eivätkä käyttömuodot sulje toisiaan pois, kunhan erityistarpeet otetaan huomioon.

Alueen virkistyskäytön edistäminen vaikuttajien ja päättäjien taholta varmistaisi sen, että erityistarpeet huomioidaan parhaalla mahdollisella tavalla kehittämissä vaiheissa. Tällä tavoin Vattajan alueen kolmikantainen käyttö turvattaisiin pitkälle tulevaisuuteen. Maastopyöräharrastajan julkaisema vapaa reittitieto alueelta ei välttämättä huomio suojelukohteita ja alueen käytön rajoitteita, mikä saattaa vaarantaa koko alueen virkistyskäytön sekä harrastusmuotojen lisäämisen alueella. Alueen rajaaminen virkistyskäytön ulkopuolelle lisäisi eripuraa puolustusvoimia kohtaan ja tuottaisi pahimmillaan epätoivottuja reaktioita häiriten puolustusvoimien toimintaa.

Kuten aiemmin opinnäytetyössä on todettu, Dyyni-Life -hankkeesta on kohta kulunut kymmenen vuotta. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelurakenteita tulee uusia muutaman vuoden sisällä. On toivottavaa, että uusimistyön yhteydessä palvelurakenteet päivitetään vastaamaan nykyisen käyttökunnan tarpeita ja uusia harrastusmuotoja, kuten maastopyöräilyä. Kustannukset eivät merkittävästi nouse, mutta alueen virkistyskäytön mahdollisuudet nousevat.

On kiistatonta, että luonnossa liikkuminen edistää terveyttä, vähentää stressiä ja aikaansaa hyvää mieltä. Maastopyöräilyssä nämä yhdistyvät liikunnan tuottamaan hyvänolon tunteeseen. Tämän kaiken lisäksi erityisen maiseman tuottama elämys tekee kokemuksesta kokonaisvaltaisen.

Maastopyöräily Lohtajan Vattajanniemellä on kaikkea edellä mainittua.

9 KIITOKSET

Kiitos lohtajalaiselle Elisa Karhulalle luvasta käyttää upeita Vattajan alueen maisemakuvia opinnäytetyössäni havainnollistamaan alueen erityispiirteitä sekä maisemallista merkitystä.

Kuva 26. Meri.
(Karhula 2015).

LÄHTEET

- Ahluos, P. 2005. Pyöräilyvalmennus. Ensimmäinen painos. Vammala: Suomen Pyöräilyunioni ry.
- Fillarilehden foorumi. Päivitetty 23.9.2014. Aihe: Maastopyöräilyn olosuhdehanke. [Verkkokeskustelu]. Filarilehden foorumi. [Viitattu 14.2.2016]. Saatavana: <http://www.fillarifoorumi.fi/forum/showthread.php?52180-Maastopy%F6r%E4ilyn-olosuhdehanke>
- Google Maps. Päivitetty 30.6.2015. Reittitiedot Kokkola-Lohtaja-Vattajanniemi. [Verkkosivu]. Google. [Viitattu 20.3.2016]. Saatavana: <https://www.google.fi/maps/dir/Vattajanniemi/Lohtaja/@64.0413985,23.4333546,12.5z/data=!4m13!4m12!1m5!1m1!1s0x4680b5d42df9f52d:0xa6d8db9ba9cb5b2d!2m2!1d23.4175887!2d64.0626068!1m5!1m1!1s0x4680ca69979fc43d:0xe7f4f10149ea6e86!2m2!1d23.5047616!2d64.0249853>
- Haulo, M. 2015. Jälki.fi on reittipankki aktiivipyöräilijöille. [Verkkójulkaisu]. Suomen Latu ry. [Viitattu 20.3.2016]. Saatavana: http://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/pyorailytiedostot/aaa-ohjeita-reittien-kehittajille/i-jalki-fi-reittipalvelu_mika-haulo.pdf
- Kesälajit, pyöräily. Päivitetty 22.1.2016. Olympialaiset: Kesälajit, pyöräily. [Verkkosivu]. Helsinki. [Viitattu 23.1.2016]. Saatavana: <http://www.sport.fi/olympialaiset/olympiakisat/olympiahistoria/olympialajit/kesalajit/pyoraily>
- Kiinteistötietopalvelu. Päivitetty 16.3.2016. Kiinteistötietopalvelu KTJ. [Verkkosivu]. Helsinki: Maanmittauslaitos. [Viitattu 24.4.2016]. Saatavana: KTJ-kiinteistötietopalvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Kokkolan kaupunki. Päivitetty 5.1.2016. Kokkola lyhyesti. [Verkkosivu]. Kokkola: Kokkolan kaupunki. [Viitattu 20.3.2016]. Saatavana: http://www.kokkola.fi/kokkola_tietoa/kokkola_lyhyesti/fi_FI/kokkola_lyhyesti/
- Kokkolan Matkailu. Päivitetty 2016. Visit Kokkola, Kokkola Lyhyesti. [Verkkosivu]. Kokkolan Matkailu Oy. [Viitattu 20.3.2016]. Saatavana: http://www.kokkola.fi/visitkokkola/kokkola/fi_FI/lyhyesti/
- Kokkolan Suunnistajat. 2016. Kartat. Vattaja. [Verkkosivu]. Kokkola: Kokkolan Suunnistajat. [Viitattu 23.4.2016]. Saatavana: <http://www.kokkolansuunnistajat.fi/kartat/vattaja/>
- Kokkolan ulkoilukartta. [Verkkosivu]. Kokkola: Kokkolan Kaupunki. [Viitattu 20.3.2016]. Saatavana: <http://mapserver.kokkola.fi/ulkoilukartta/>

- Maastopyöräily. Päivitetty 2015. Maastopyöräily. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Latu ry. [Viitattu 24.1.2015]. Saatavana: <http://www.suomenlatu.fi/ulkoile/lajit/muut-lajit/maastopyoraily.html>
- Maastopyöräilyn alalajit. Päivitetty 8.9.2015. Maastopyöräily: Maastopyöräilyn alalajit. [Verkkosivu]. Helsinki. [Viitattu 17.1.2016]. Saatavana: <http://maastopyoraily.com/maastopyoraily/>
- Maastopyöräilyn olosuhteiden kehittäminen. Päivitetty 22.10.2015. Maastopyöräilyn olosuhteiden kehittäminen. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Latu ry. [Viitattu 15.2.2016]. Saatavana: <http://www.suomenlatu.fi/vaikuta/ulkoiluolosuhteet/ohjeita-ulkoilupaikkojen-rakentamiseen/maastopyoraily/c-toteutettuja-reitteja.html>
- Maastopyöräilyreittien suunnittelu. 2015. Ideakortti 12 - Maastopyöräilyreittien suunnittelu. [Verkkojulkaisu]. Suomen Latu ry. [Viitattu 12.3.2016]. Saatavana: http://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/pyorailytiedostot/aaa-ohjeita-reittien-kehittajille/h-ideakortti12_maastopyorailyreitit_julkaisuversion-tiivistys.pdf
- Metsähallitus. 2009. Vattajanniemen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Metsähallitus. [Viitattu 19.3.2016]. Saatavana: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=home.showFile&rep=file&fil=Vattajan_kayttosuunnitelema_FI.pdf
- Mills, S. & H. 2003. Mountain Biking: The essential guide to equipment and techniques. Lontoo: New Holland Publisher Ltd.
- Morgan, J. 2005. No limits. Mountain biking: The ultimate guide to extreme sports. Lontoo: Franklin Watts.
- Mäkelä, K. Päivitetty 6.3.2015. Laskipyörä ei liukastele - fatbike rullaa äärioloissakin. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Yle. [Viitattu 1.2.2016] Saatavana: http://yle.fi/uutiset/laskipyora_ei_liukastele_fatbike_rullaa_aarioloissakin_vid eo/7738563
- PyöräPolku - maastopyöräilyn olosuhdehanke. 2015. PyöräPolku - maastopyöräilyn olosuhdehanke. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Latu ry. [Viitattu 19.3.2016]. Saatavana: <http://www.suomenlatu.fi/vaikuta/hankkeet/paattyneet-hankkeet.html>
- Rautiainen, A. 2015. Maastopyöräily ja jokamiehenoikeudet. [Verkkojulkaisu]. Suomen Latu ry. [Viitattu 12.3.2016]. Saatavana: http://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/pyorailytiedostot/aaa-ohjeita-reittien-kehittajille/f-jokamiehenoikeudet-ja-maastopyoraily_-anne-rautiainen.pdf

- Riikonen, T. 2015. Maastopyöräilyn edistämisen aakkosia kunnille ja muille toimijoille. [Pdf-esitys]. Suomen Latu ry. [Viitattu 12.3.2016]. Saatavana: http://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/pyorailytiedostot/aaa-ohjeita-reittien-kehittajille/a-mtb-seminaarin-julkaisu_lowres.pdf
- Riikonen, T. 19.11.2015. PyöräPolku maastopyöräilyn olosuhdehanke. [Pdf-esitys]. Suomen Latu ry. [Viitattu 7.2.2016] Saatavana: http://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/pyorailytiedostot/aa-pyorapolkuhanke-seminaarisesitykset/riikonen_hanke-ja-mielikuvat.pdf
- Sievänen, M. & Tikkanen, H. 2009. Vattajan hietikot, Dyyni-Life 2005-2009. [Verkkojulkaisu]. Metsähallitus Pohjanmaan luontopalvelut 2009. Vattajan Dyyni-Life -projekti. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: http://www.kokkola.fi/palvelut/ymparisto_ja_luonto/luonnon_virkistyskaytto/ulkoi_lualueet/fi_FI/vattaja_ja_ohtakari/
- Suomen Pyöräilyunioni ry. Päivitetty 6.2.2016. Kansallinen kilpailukalenteri: Kilpailu- ja tapahtumakalenteri. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Pyöräilyunioni ry. [Viitattu 7.2.2016] Saatavana: http://www.pyoraily.fi/kilpailut_ja_tapahtumat/kansallinen_kilpailukalenteri/
- Tahko MTB. Päivitetty 2016. My Next Run: Tahko MTB. [Verkkosivu]. MyNextRun Oy. [Viitattu 7.2.2016] Saatavana: <https://fi.mynextrun.com/tahko-mtb>
- Tarasti, M. Päivitetty 21.12.2015. Jokamiehen oikeudet. [Verkkosivu]. Helsinki: Ympäristöhallinto. [Viitattu 12.3.2016]. Saatavana: [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet\(16989\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet(16989))
- Vattaja ja Ohtakari. Päivitetty 10.2.2015. Ulkoilualueet, -reitit ja luontopolut. Vattaja ja Ohtakari. [Verkkosivu]. Kokkola: Kokkolan kaupunki. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: http://www.kokkola.fi/palvelut/ymparisto_ja_luonto/luonnon_virkistyskaytto/ulkoi_lualueet/fi_FI/vattaja_ja_ohtakari/
- XCO Suomi Cup. Päivitetty 2015. XCO Suomi Cup: XCO cup säännöt 2015. [Verkkosivu]. [Viitattu 7.2.2016]. Saatavana: <http://www.spusaitti.com/saannot/Cup/xco.htm>

LIITTEET

Liite 1. Kammenkiertäjät ry:n näkökulmia maastopyöräilyn tarpeisiin

LIITE 1. Kammenkiertäjät ry:n näkökulmia maastopyöräilyn tarpeisiin

Liikuntatoimenjohtaja Lotta Nyqvistin pyynnöstä Maastopyöräseura Kammenkiertäjät ry:n näkökulmia luontoretkeilyn ja luonnon virkistyskäyttöön maastopyöräilyn näkökulmasta:

Kokkolan kaupungin alueella on runsaasti maastopyöräilyyn soveltuvia polkuja ja teitä. Nämä sijaitsevat pääasiassa Kokkolan Harriniemestä Kruunupyyhyn ulottuvalla kangasmaastokaistaleella, Perhonjoen rantaa pitkin kulkevan ulkoilureitin varrella, Halkokari-Trullevin ulkoilureitin varrella sekä Lohtajan vattajalla. Kyseisten alueiden polut ovat suurelta osin erillään toisistaan eikä niitä ole merkitty maastoon muuta kuin Santahaan-Harriniemen-Kvikantin alueella kulkevan maastopyöräireitin osalta, jonka merkinnät ovat nekin suurelta osin kadonneet. Retkeilyn ja virkistyskäytön kannalta olisi oleellista:

1. merkitä olemassa olevat maastopyöräilyyn soveltuvat reitit maastoon
 - a. vaatii maanomistajien luvat
 - b. reittiselvityksen
2. luoda eri alueet yhdistävät reitit
 - a. mittava projekti lupien osalta
 - b. mittava projekti reittien rakentamisen osalta
3. tuottaa karttamateriaali.
 - a. kaikki olemassa olevat polut ja reitit löytyvät vapaasti jaettavina GPS-jälkinä,
 - b. suurin osa reiteistä löytyy ilmaisesta ja avoimesta OpenStreetMap.org karttamateriaalista allekirjoittaneen toimesta
 - c. reittien vieminen retkikartta.fi materiaaliin yhteistyössä maanmittauslaitoksen ja metsähallituksen kanssa,
 - d. paperikartan tekeminen yhteistyössä maanmittauslaitoksen kanssa.